

נאמנות נכרי ובשר שנתבשל ללא מליחה

סעיף י: נאמנות נכרי בהדחה בתרייתא

1. האם גוי נאמן במסיח לפי תומו לומר שהדיח הדחה בתרייתא.

ככלל אין גוי וקטן נאמנים אלא באיסור דרבנן ובמסיח לפי תומו. לגבי הנאמנות פה נחלקו הראשונים:

סמ"ק - מסל"ת או מרתת: כתב שנאמנים במסיח לפי תומם וכ"ש אם יש דין מרתת. ומשמע לשיטתו שגם ללא מרתת יש להקל במסל"ת. והסביר הב"י שכיון שגם נכרי מקפיד על ניקיון הבשר, יש לנכרי חזקת הדחה. אי נמי כיון שזהו איסור דרבנן של דם שבושל.

סמ"ג, הגהמ"י - מרתת: מותר רק אם יש ישראל יוצא ונכנס מדין מרתת, בצירוף העובדא שגם דרך הגויים להדיח משום נקיות.

ריב"א – ניתן לברר: אסור בכל אופן אלא אם יש שישים או בטעימת נכרי את מליחות הקדירה. והסביר הב"י שלשיטתו אין סומכים על נאמנות במקום שניתן לברר.

השו"ע כתב לסמוך על דברי הנכרי רק אם היה שם ישראל יוצא ונכנס ומשמע שהתיר רק מדין מרתת ולא מדין מסל"ת (וכ"כ הש"ך מב).

אמנם הרמ"א שם כתב שדי באחד מהם ונראה שהבין במחבר שסובר גם דין מסל"ת במה שכתב 'סומכין על דבריו' (אך הש"ך שם כתב שאין ללמוד כך בדעת המחבר).

2. האם שייך דין מסל"ת כשהנכרי יודע את ההשלכות ההלכתיות של דבריו.

הסמ"ק כתב ש'נאמנים במסל"ת וכ"ש אם יודע בטיב יהודים'

בדרישה (ה) ובב"ח כתבו שלא שייך מסל"ת במקרה כזה שיוודעים בטיב היהודים והביאו ראיה מדברי השו"ע בסימן צח (סעיף א) שנכרי שטועם תערובת איסור צריך שלא ידע שסומכין עליו.

אמנם הש"ך (ג) הסביר שיש לחלק כיון ששם באים לשאול אותו ויודע שהדבר תלוי בדבריו ולכן אם מבין את ההשלכות אסור. משא"כ פה שלא נשאל, אם סיפר לפי תומו שהדיח ללא ששאלו אותו, נאמן. והוסיף הש"ך שכן יש להוכיח ממקור הדין של עדות אשה שם מועיל במסל"ת למרות שודאי יודע שאסורה להנשא אלא אם בעלה מת. **וכ"פ הט"ז (ג)** ובגדר מסל"ת כתב 'שלא על דבר זה בא להודיע. כגון שמקסר איזה דבר אחר ומתוך אותן הדברים נמשך הסיפור שהדיח הבשר'.

3. מה הדין באשה שמסתפקת לאחר בישול אם מלחה את הבשר.

כתב הט"ז (ד) להתיר בזה בדיעבד בצירוף כמה טעמים:

כיון שדם שבשלו הוא דרבנן זהו ספק דרבנן (ובקובץ ישן נמצא שבספק אם הדיח הדחה אחרונה כשר כיון שמליח הוא דרבנן).

אין לומר שנאסור כיון שנעמיד אותו על חזקתו הקודם שלא נמלח שהרי הרמ"א התיר כאן במסל"ת ולא העמיד על חזקתו שאינו מודח. והסיבה היא שיש רוב כנגד החזקה שרוב פעמים מולחין תחילה ורוב עדיף מחזקה.

- מסתמא האשה עשתה כדרכה כעין 'סרחא נקט ואתי' (שנאמר בקורא ק"ש ומסתפק במקומו).

אמנם בנקה"כ חלק על דבריו וכתב:

- מדברי המחבר והרמ"א שתלו במסל"ת או מירתת מוכח שסתם ספק דרבנן לא מועיל כאן להקל כיון שהתחזק כאן איסור דם אין אומרים ספק דרבנן לקולא וכן כיון שדם זהו איסור שעיקרו מהתורה.

- לא שייך כאן 'סרחא נקיט' כיון שענין המליחה הוא עסק גדול ואי אפשר ששכחה.

- לא שייך כאן 'רוב' נגד החזקה.

סעיף יא: בשר שנתבשל ללא מליחה

4. האם דם שפירש ממקום למקום בתוך החתיכה אוסר את החתיכה.

הגמ' חולין קיג א מסתפקת לגבי מי ששבר את מפרקת הבהמה מיד לאחר השחיטה כך שדמה לא יצא לחוץ אלא חזר ונבלע באיבריה האם בשר זה מותר באכילה ונשארת בתיקו.

נחלקו הראשונים בהבנת ספק הגמ':

- **לרש"י** הספק הוא האם מותר לאכול במליחה ולפי זה כיון שיש כאן ספק תורה יש להחמיר ואסור אפילו במליחה.

- אמנם לגרסת הרי"ף (שם פכ"ב), **הרמב"ן והרשב"א** (בחידישים שם) הספק הוא אם מותר לאכול באומצא אבל במליחה ודאי שמותר שכל שלא נבלע בבישול נפלט במליחה ולכן רק באומצא יש להחמיר מספק.

אמנם דיון זה מדובר שהדם פירש מחיים, אך אם פירש לאחר שחיטה גם בזה נחלקו הראשונים:

- **לדעת הרשב"א** (שו"ת הרשב"א חלק א סימן תסו) אין לחלק וגם לאחר שחיטה יש לאסור וכ"כ באו"ה (שער י כלל א)

- אמנם לדעת **התוס'** (חולין יד א ד"ה 'ונסבין חבראי') **והרא"ש** (פרק א סימן יט) אין לאסור כמוכח מכך שחתכו עליה בשר שהיא נאסרת והבשר מותר. וכן מחתיכה שלא צלו אותה כל צרכה שאין אוסרים אותה למרות שהחום הפריש את הדם בתוכה ולא הספיק לצאת לחוץ.

השו"ע פסק כרא"ש שדם האיברים שפירש בתוך החתיכה מותר והרמ"א החמיר דין זה הוא נפק"מ לנתבשל ללא מליחה ויש שישים כנגדו כדלהלן בסעיף יא וכן לחתיכה המונחת בכלי שאינו מנוקב בסעיף יח.

הט"ז (כ) הסביר בדעת הרא"ש שבבישול כל מה שפורש יוצא לחוץ ומה שלא יוצא לא פירש כלל. אמנם הפמ"ג הביא מדברי הרא"ש שאפילו פירש בתוכו מותר כל שלא יצא החוצה.

5. מה דין חתיכה שנתבשלה ללא מליחה ויש שישים בקדירה כנגדה.

- **ברא"ש** (חולין ת, מה) כתב להתיר גם את החתיכה כיון שהדם שיצא נתבטל בשישים בקדירה והדם שנשארו בחתיכה אינו נאסר כיון שדינו כדם האיברים שלא פירש שמותר. וזה עדיף מצלי

7. מה דין חתיכה ששהתה ג' ימים ונמלחה ובושלה עם חתיכות אחרות.

כתב הרמ"א 'וכן בשר ששהתה ג' ימים בלא מליחה, אף אם נמלח דינו כאלו לא נמלח, ואם נתבשל צריך ס' כנגדו'.

הש"ך^(מח) כתב על דברי הרמ"א שהחתיכה עצמה אסורה אפילו יש שישים.

ובבאר היטב^(מא) אחרי שהביא דברי הש"ך הביא בשם ר"ש הלוי^(ב) שכולם מותרות כלומר גם החתיכה עצמה ששהתה. ובפת"ש^(ג) כתב בשם מעיל שמואל^(ד) לאיסור ובשם שמש^(ה) צדקה להיתר.

שעל האש שמתהפך ועדיין מותר שכאן הדם שיוצא מתבטל מיד בקדירה. ואין לומר שחנ"נ כיון שמעולם לא נאסרה.

- אבל באו"ה^(שער 1 אות א) כתב לאסור. והסביר שיש לחלק מדם שלא פירש ונאכל באומצא שם הדם לא נתן טעם בחתיכה ואילו כאן שנתבשל אפילו הדם נסחט לקדירה הוא כבר נתן טעם בחתיכה ואסורה ונעשית נבילה.

וכ"כ הגש"ד^(ו) והוסיף בשם הראב"ן שהוא שונה ממליחה: 'ודקאמרת מלח מוציא דם ורוטב מוציא דם, לא דמי, דמלח מוציא דם ולא מבבל טעם הדם בחתיכה, אבל רוטב (כלומר שנתבשל) מוציא דם ומבבל טעם הדם בחתיכה הילכך נאסרה ומשנאסרה שוב לא הותרה דאיפשר לסוחטו אסור דטעמו ולא ממשו אסור מדאורייתא'.

השו"ע פסק כאן כרא"ש שכשיש שישים אף החתיכה עצמה מותרת, אמנם צריך שישים כנגד כל החתיכה כיון שלא יודעים כמה דם יצא ממנו. 'בשר שנתבשל בלא מליחה, צריך שיהיה בתבשיל שישים כנגד אותו בשר ואז מותר הכל'.

ואפילו בשומן שדמו מועט יש לשער בשישים (פת"ש יט בשם תורת חטאת וש"ך ודחה דברי שמש צדקה).

והרמ"א פסק כאו"ה והגש"ד שהחתיכה עצמה נשארת באיסורה אפילו יש שישים וכתב 'ויש אוסרים אותה חתיכה אפילו בדאיכא ס' נגד החתיכה, והכי נהוג אם לא לצורך, כגון לכבוד שבת או לכבוד אורחים, דאז יש לסמוך אדברי המקילין. ואם נמלחה חתיכה ולא נמלחה כראוי (ונתבשלה כאמור), דינה כאלו לא נמלחה כלל (וצריכה שישים ואסורה בעצמה)'.

בטעם החומרא הסביר הש"ך^(מב) כראב"ן שהחתיכה נאסרת כיון שבבישול הדם שבתוכו פורש ממקום למקום.

החילוק מחתיכה שחלקה ברוטב - והט"ז כתב בשם או"ה שכיון שהאיסור פה לא בא מבחוץ והוא מחמת עצמו נשאר הטעם במקומו ואסור. וכן כיון שהדם דבוק בחתיכה, יש לחוש שמא הגביה אותה חוץ לרוטב קודם שפלטתה כל דמה ונאסרה.

אמנם בערב שבת או לכבוד אורחים כתב הרמ"א להתיר. למעט בתרנגולת שהיא חלולה שאפשר שיצא הדם ונבלע בצד השני (ט"ז כט).

חומרת הרמ"א היא גם כשנמלחה שלא כדין (כלומר שלא שעה שיעור מליחה. אבל כשנמלחה צד אחד התיר כבר בדיעבד כשהוא לצורך בסעוף ד. ט"ז ל) לרבות בשר שנמלח לאחר ג' ימים שצריך שישים כנגדו והחתיכה אסורה.

6. מה דין חתיכה שנתבשלה ללא מליחה ואין שישים בקדירה כנגד החתיכה.

הב"י הביא בשם הארחות חיים שהתיר בערב שבת אם נתנו לתוך מים שהיו כבר רותחים, בצירוף שני טעמים:

- כיון שיש הסוברים שנתנה לרותחים מועילה במקום מליחה גם לבשר ולא רק לכבד ממילא נעשתה כאן חליטה להתירה
- כיון שיש הסוברים בחתיכה שפולטת שאין משערים כנגד כולה אלא רק כנגד מה שנפלט ממנה ממילא לשיטתם יש שישים כנגד הפליטה.

וכ"כ בדרכ"מ^(כג) למעשה להתיר בערב שבת אפילו כשאין שישים בקדירה במקרה זה, למרות שלשיטתו בד"כ אוסרים החתיכה אפילו יש שישים כנגדה. וכ"כ הפת"ש^(מג) בשם הברכי יוסף במים רותחים מאד ובערב שבת.